

INSTITUT ZA UPOREDNO PRAVO
PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA UNION U BEOGRADU

EKOLOGIJA I PRAVO

Beograd, 2012.

INSTITUT ZA UPOREDNO PRAVO,
Beograd, Terazije 41

Pravni fakultet Univerziteta UNION
Beograd, Goce Delčeva 36

EKOLOGIJA I PRAVO

Urednice:

Prof. dr Aleksandra Čavoški,
dr Ana Knežević Bojović

Recenzenti:

Prof.dr Vesna Rakić-Vodinić
Prof.dr Slađana Jovanović
Dr Jovan Ćirić

Dizajn korice i prelom:

Ana Ranković

ISBN 978-86-80059-81-5

Tiraž 300 primeraka

Štampa GORAGRAF

KRIVIČNO DELO NEZAKONITOG RIBOLOVA U REPUBLICI SRBIJI

Ana Batrićević*

Nezakonit, neregulisan i neprijavljen ribolov je globalni problem i izaziva niz negativnih ekonomskih, socijalnih, ekoloških i pravnih posledica. Ova pojava, često povezana sa drugim kriminalnim aktivnostima, ugrožava bezbednost ljudi i hrane, dovodeći u pitanje ne samo opstanak ekosistema već i održivost ekonomija zajednica čiji prihodi direktno zavise od eksploatacije ribljeg fonda. Zbog toga su različiti neprihvatljivi oblici ribolova zabranjeni i kažnjivi na nacionalnom i međunarodnom nivou. U Republici Srbiji se lov ribe protivno važećim propisima u zavisnosti od okolnosti kvalifikuje ili kao krivično delo, ili kao prekršaj prema Zakonu o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda. Autor analizira osnovne karakteristike ovog krivičnog dela, njegov odnos sa odgovarajućim prekršajima kao i mehanizme državne reakcije na ove nezakonite aktivnosti. Takođe, autor ukazuje na prednosti i nedostatke važećih zakonskih rešenja u ovoj oblasti i predlaže neophodne korake, koji bi mogli unaprediti prevenciju, suzbijanje i sankcionisanje nezakonitog ribolova, u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima.

Ključne reči: nezakonit ribolov, krivično delo, prekršaj, riblji fond, životna sredina, međunarodni standardi

1. Uvod

Kao i divljač, ribe i druge vodene životinje imaju veliki značaj za životnu sredinu, a samim tim i za opstanak čitavog čovečanstva. Ribarstvo predstavlja značajnu privrednu granu¹, a ribolov još uvek važi za nezamenjiv izvor mesne hrane².

Postoji više vrsta zakonitog ribolova: 1) privredni – lov polno zrelih primera-ka riba udičarskim, mrežarskim i samolovnim alatima, radi stavljanja ulovljene ribe

* Istraživač – saradnik u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja

¹ Zoran Stojanović, *Komentar krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2006, str. 625.

² Nikola Visković, *Kulturna zoologija – što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2009, str. 176.

u promet (član 2. stav 1. tačka 16.)³; 2) rekreativni – lov polno zrelih riba udičarskim i pomoćnim mrežarskim alatima radi zadovoljenja potreba građana za rekreacijom (član 2. stav 1. tačka 18 ZZOKRF); 3) sportski – oblik rekreativnog ribolova koji se odnosi na takmičarski ribolov kao sportsku aktivnost (član 2. stav 1. tačka 29. ZZOKRF); 4) sanacioni – ribolov koji se preduzima radi sprečavanja razvoja alohtonih vrsta ili prenamnožavanja pojedinih vrsta riba na ribarskom području (član 2. stav 1. tačka 28. ZZOKRF); 5) ribolov u naučnoistraživačke svrhe – koji mogu obavljati samo organizacije koje su registrovane za stručna i naučna istraživanja iz oblasti ribolovnog ribarstva, ihtiologije, ribarstvene biologije ili ekologije kopnenih voda (Član 46. stav 2. ZZOKRF) i 6) elektroribolov – koji se sprovodi kao posebna vrsta ribolova u naučnoistraživačke svrhe ili u slučaju izlovljavanja ribe radi poribljavanja ili spašavanja ribe sa poplavljenog područja (član 47. ZZOKRF).

Želja pojedinaca za ostvarivanjem imovinske koristi, podstaknuta rastućom tražnjom čovečanstva za proizvodima od ribe i drugih vodenih životinja, dovela je do neumerenog, neracionalnog, stihijskog i neodrživog eksploatisanja ihtiofaune širom sveta. Iako i nauka i politika upozoravaju na ugroženost ribljeg fonda zbog prelova⁴, paralelno sa legalnim i kontrolisanim korišćenjem resursa ribe i drugih vodenih životinja, u mnogim vodama se sprovodi nezakonit, neregulisan i neprijavljen ribolov, neretko povezan sa drugim kriminalnim aktivnostima. Ova pojava ima razmere globalnog problema, čije posledice ne pogađaju samo riblji fond kao integralni deo životne sredine, već i ekonomski razvoj i opstanak zajednica zavisnih od ribolova kao privredne grane, ali i bezbednost hrane i ljudi.⁵

U najširem smislu, nezakonit ribolov obuhvata ribolovne aktivnosti sprovedene: 1) od strane domaćih ili inostranih brodova u vodama pod jurisdikcijom bilo koje države bez njene izričite dozvole i protivno njenim zakonima ili drugim propisima; 2) od strane brodova koji nose zastavu države članice relevantnih organizacija za upravljanje u oblasti ribarstva i to kršenjem mera očuvanja i upravljanja (propisanih međunarodnim pravom ili od strane navedene organizacije i prihvaćenih od strane države zastave broda) ili 3) kršenjem nacionalnih zakona ili međunarodnih obaveza, uključujući i obaveze država članica relevantnih organizacija za upravljanje u oblasti

³ Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, „Službeni glasnik RS“, br. 36/09. (u daljem tekstu: ZZOKRF)

⁴ Nikola Visković, *op.cit.*, str. 176.

⁵ U tom smislu videti: Review of Impacts of Illegal, Unreported and Unregulated Fishing on Developing Countries, Final Report, Marine Resources Assessment Group, London, 2005, izveštaj preuzet sa adrese <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/illegal-fishing-mrag-report.pdf> 4. novembar 2011.

ribarstva.⁶ Pored nezakonitog, razlikuju se i neprijavljen i neregulisan ribolov, koji takođe mogu (ali ne moraju u svakom slučaju) biti zabranjeni zakonom⁷. Neprijavljen ribolov se odnosi na ribolovne aktivnosti koje: 1) nisu prijavljene ili su pogrešno prijavljene nadležnim državnim organima, protivno nacionalnim zakonima i drugim propisima ili 2) su preduzete na području pod nadležnošću relevantne organizacije za upravljanje u oblasti ribarstva, a nisu prijavljene ili su pogrešno prijavljene, protivno postupku prijavljivanja koji se primenjuje u toj organizaciji.⁸ Neregulisan ribolov uključuje ribolovne aktivnosti sprovedene: 1) na području relevantne organizacije iz oblasti ribarstva od strane brodova bez nacionalnosti ili brodova zastave države koja nije članica te organizacije ili drugog ribarskog entiteta, protivno merama te organizacije usmerenim na očuvanje i upravljanje ribljim fondom ili 2) u područjima ili u odnosu na riblje fondove za koje ne postoje odgovarajuće mere očuvanja ili upravljanja, pod uslovom da su ribolovne aktivnosti sprovedene na način koji nije u skladu sa međunarodnim obavezama država u pogledu očuvanja živih morskih resursa.⁹

Iako sa 88.361 km² Republika Srbija čini samo 2,1% kopnene teritorije Evrope, biološka raznovrsnost živih organizama, uključujući i ribe i druge vodene životinje, u našoj zemlji je izuzetno visoka. U prilog tome govori i procena da se na području Republike Srbije nalazi čak 51% faune riba Evrope.¹⁰ Inače, riblje bogatstvo Srbije obuhvata 94 vrste riba, od kojih je trećina ribolovno atraktivna.¹¹ Bez obzira na postojanje tako velikih potencijala za razvoj ribarstva kao privredne grane i očuvanje ribljeg fonda kao integralnog dela životne sredine, nezakonit, neregulisan i neprijavljen ribolov i dalje predstavlja ozbiljnu pretnju opstanku mnogih vrsta riba i u našoj zemlji.

Raspoloživi statistički podaci pokazuju da je krivično delo nezakonitog ribolova jedno od češće prijavljivanih krivičnih dela protiv životne sredine u Republici Srbiji. Naime, 2007. godine je u našoj zemlji prijavljeno ukupno 68 učinilaca¹² tog

⁶ International Plan of action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing, Food and Agriculture Organization of the UN, Rome, 2011, tekst preuzet sa adrese <http://www.fao.org/docrep/003/y1224e/y1224e00.HTM> 4. novembar 2011.

⁷ Denzil Miller, *Illegal, Unreported and Unregulated Fishing*, u: Stop Illegal Fishing in Southern Africa, Stop Illegal Fishing, Gaborne, 2008, str. 2.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Strategija biološke raznovrsnosti Republike Srbije za period od 2011. do 2018. godine, „Službeni glasnik RS“, br. 13/11.

¹¹ Predrag Simonović, Čedomir Mijović, Vera Nikolić, Saša Marić, *Pregled održivog ribarstvenog korišćenja ribljeg fonda Srbije*, u: Zbornik radova Životna sredina ka Evropi – Simpozijum sa međunarodnim učešćem, Beograd, 2005, str. 78.

¹² Statistički bilten – Punoletni učinioci krivičnih dela – Prijave, optuženja i osude – 2007, br. 502, Republički zavod za statistiku, Beograd 2009, str. 16.

krivičnog dela, 2008. godine je prijavljeno skoro duplo više, tačnije 112 lica¹³, 2009. godine 111 lica¹⁴, da bi u 2010. godini taj broj spao na 63 prijavljene osobe¹⁵. Karakteristike krivičnog dela nezakonitog ribolova, kao i okolnosti pod kojima ono može biti izvršeno, doprinose postojanju značajnog procenta tamnih brojki kriminaliteta¹⁶ u toj oblasti. Iz toga proizlazi pretpostavka da je navedena pojava u našoj zemlji znatno ozbiljnija i zastupljenija nego što se može zaključiti samo na osnovu analize zvaničnih statističkih podataka, te da njenom otkrivanju, dokazivanju, sprečavanju, sankcionisanju i suzbijanju treba posvetiti znatno više pažnje, kako na teorijskom tako i na praktičnom planu.

2. Međunarodni dokumenti od značaja za sprečavanje nezakonitog ribolova

Za zaštitu riba i drugih vodenih životinja relevantne su odredbe mnogih međunarodnih dokumenata posvećenih zaštiti životne sredine uopšte, kao i životinja, u vidu njenog integralnog dela. Pored toga, do sada je usvojen i veći broj međunarodnih dokumenata, čije su odredbe od direktnog ili indirektnog značaja za regulisanje ribolova, odnosno za prevenciju, suzbijanje i sankcionisanje različitih oblika nezakonitog ribolova, od kojih se većina odnosi na problematiku nezakonitog ribolova na moru, dok je manji broj njih posvećen regulisanju rečnog ribolova.

Od međunarodnih (univerzalnih i regionalnih) instrumenata posvećenih zaštiti životne sredine, a u okviru nje i životinjskog sveta, pa i ihtiofaune, najvažniji su: 1) Konvencija o međunarodnom prometu ugroženim vrstama divlje faune i flore iz 1973. godine¹⁷, 2) Konvencija o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja iz 1979. godine¹⁸, 3) Konvencija o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa

¹³ Statistički bilten – Punoletni učinioci krivičnih dela – Prijave, optuženja i osude – 2008, br. 514, Republički zavod za statistiku, Beograd, 2010, str. 16.

¹⁴ Statistički bilten – Punoletni učinioci krivičnih dela – Prijave, optuženja i osude – 2009, br. 529, Republički zavod za statistiku, Beograd, 2010, str. 17.

¹⁵ Saopštenje: Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2010. br. 201., Republički zavod za statistiku, Beograd, 15.07.2011, str. 6.

¹⁶ Slobodanka Konstantinović Vilić, Miomira Kostić, *Kriminologija*, Pelikan print, Niš, 2009, str. 70 – 71.

¹⁷ *Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore*, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 11/01.

¹⁸ *Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja*, „Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 102/07.

iz 1979. godine¹⁹, 4) Konvencija o biološkoj raznovrsnosti iz 1992. godine²⁰ i 5) Konvencija o zaštiti životne sredine putem krivičnog prava iz 1998. godine²¹.

Od međunarodnih dokumenata čije su odredbe posebno važne za regulisanje ribolova na moru po svom značaju se izdvajaju: 1) Konvencija o ribolovu i očuvanju bioloških bogatstava otvorenog mora iz 1958. godine²², 2) Konvencija o pravu mora iz 1982. godine²³, 3) Sporazum o promovisanju usklađivanja ribarskih brodova na otvorenom moru sa međunarodnim merama očuvanja i upravljanja iz 1993. godine²⁴, 4) Sporazum o implementaciji odredaba Konvencije o pravu mora koje se odnose na očuvanje i upravljanje fondovima tzv. „lutajućih“ i visoko migratornih ribljih vrsta iz 1995. godine²⁵. Poseban značaj među njima imaju međunarodni izvori posvećeni zaštiti pojedinih vrsta riba i drugih morskih životinja kao što su: 1) Konvencija o osnivanju međuameričke Komisije za tropske tune iz 1949. godine²⁶, 2) Sporazum između Norveške, Danske i Švedske o merama za očuvanje zaliha škampa, evropskih jastoga, norveških jastoga i kraba iz 1952. godine²⁷, 3) Međunarodna konvencija za

¹⁹ *Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa*, „Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 102/07.

²⁰ *Zakon o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznovrsnosti*, „Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori“, br. 11/01.

²¹ Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law, Strasbourg, 4.11.1998, European Treaty Series No. 172., konvencija preuzeta sa adrese <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/172.htm> 25. februar 2012.

²² *Konvencija o ribolovu i očuvanju bioloških bogatstava otvorenog mora*, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 4/65.

²³ *Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravu mora*, „Službeni list SFRJ“ – Međunarodni ugovori“, br. 1/86.

²⁴ Agreement to Promote Compliance with International Conservation and Management Measures by Fishing Vessels on the High Seas, of 24 november 1993, sporazum preuzet sa adrese <http://www.Fao.Org/Legal/Treaties/012t-E.Htm> 1. novembar 2011.

²⁵ Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks, New York, 4 August 1995, United Nations, Treaty Series, vol. 2167, p. 3., sporazum preuzet sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202167/v2167.pdf> 9. novembar 2011.

²⁶ Convention between the United States of America and the Republic of Costa Rica for the establishment of an Inter-American Tropical Tuna Commission, Washington, 31.05.1949., United Nations – Treaty Series, Vol. 80, Registration No. I-1041, konvencija preuzeta sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2080/volume-80-I-1041-English.pdf> 2. avgust 2011.

²⁷ Agreement between the Governments of Norway, Denmark and Sweden concerning measures for the protection of the stocks of deep-sea prawns (*Pandalus borealis*), European lobsters (*Homarus vulgaris*), Norway lobsters (*Nephrops norvegicus*) and crabs (*Cancer pagurus*), Oslo, 07.03.1952., United Nations – Treaty Series, Vol. 175, Registration No. I – 2302, sporazum preuzet sa adrese <http://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=080000028014df74> 2. avgust 2011.

očuvanje atlantskih tuna iz 1966. godine²⁸ i 4) Konvencija za zaštitu plavorepe tune iz 1993. godine²⁹.

Regulisanje ribolova u zemljama Evropske unije deo je Opšte politike ribarstva Evropske unije (*Common Fisheries Policy of EU*), sadržane u preko 300 propisa kojima se, između ostalog, regulišu način, mesto i vreme vršenja ribolovnih aktivnosti kako bi se izbegla preterana eksploatacija resursa, obezbedila ekonomska i socijalna stabilnost zajednica koje zavise od ribolova i smanjio negativan uticaj ribolova na morski živi svet.³⁰ Kao najvažniji propisi Evropske unije u ovoj oblasti mogu se izdvojiti sledeće direktive: 1) Direktiva o očuvanju i održivom eksploatiranju ribljih fondova u skladu sa Opštom politikom ribarstva iz 2002. godine³¹, 2) Direktiva kojom se osniva sistem prevencije, suzbijanja i eliminisanja nezakonitog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova iz 2008. godine³² i 3) Direktiva o uspostavljanju sistema kontrole kako bi se obezbedila usklađenost sa pravilima Opšte politike ribarstva iz 2009. godine³³.

Za našu zemlju su, budući da nema izlaz na more, najznačajnije odredbe

²⁸ International Convention for the Conservation of Atlantic Tunas, Rio de Janeiro, 14.05.1966., United Nations – Treaty Series Vol. 673, Registration No. I – 9587, konvencija preuzeta sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20673/volume-673-I-9587-English.pdf> 3. avgust 2011.

²⁹ Convention for the Conservation of Southern Bluefin Tuna, Canberra, 10.05.1993., United Nations Treaty Series vol. 1819, Registration No. I – 31155, konvencija preuzeta sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201819/volume-1819-I-31155-English.pdf> 3. avgust 2011.

³⁰ Common Fisheries Policy of EU, dokument preuzet sa adrese <http://www.cfp-reformwatch.eu/2009/12/the-background/> 31. oktobar 2011.

³¹ Council Regulation (EC) No 2371/2002 of 20 December 2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy, Official Journal of the European Communities L 358/59, dokument preuzet sa adrese <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0059:0080:EN:PDF> 9. novembar 2011.

³² Council Regulation (EC) No 1005/2008 of 29 September 2008 establishing a Community system to prevent, deter and eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing, amending Regulations (EEC) No 2847/93, (EC) No 1936/2001 and (EC) No 601/2004 and repealing Regulations (EC) No 1093/94 and (EC) No 1447/1999, Official Journal of the European Union L 286/1, dokument preuzet sa adrese <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R1005:EN:NOT> 9. novembar 2011.

³³ Council Regulation (EC) No 1224/2009 of 20 November 2009 establishing a Community control system for ensuring compliance with the rules of the common fisheries policy, amending Regulations (EC) No 847/96, (EC) No 2371/2002, (EC) No 811/2004, (EC) No 768/2005, (EC) No 2115/2005, (EC) No 2166/2005, (EC) No 388/2006, (EC) No 509/2007, (EC) No 676/2007, (EC) No 1098/2007, (EC) No 1300/2008, (EC) No 1342/2008 and repealing Regulations (EEC) No 2847/93, (EC) No 1627/94 and (EC) No 1966/2006, Official Journal of the European union, L 343 , 22/12/2009 P. 0001 – 0050, dokument preuzet sa adrese <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009R1224:EN:HTML> 9. novembar 2011.

sledećih međunarodnih dokumenata koji se odnose na rečni ribolov: 1) Sporazuma o ribarstvu u vodama Dunava između vlade FNRJ, Narodne Republike Bugarske, Rumunske Narodne Republike i Saveza Sovjetskih Republika iz 1958. godine³⁴, kome su naknadno pristupile Narodna Republika Mađarska i Savezna Republika Čehoslovačka³⁵ i 2) Konvencije o saradnji na zaštiti i održivom korišćenju reke Dunav iz 1994. godine³⁶, pri čemu treba naglasiti da se ta konvencija može primeniti na pitanja ribarstva i unutrašnje plovidbe samo u onoj meri u kojoj su problemi zaštite vode od zagađivanja uzrokovani tim aktivnostima³⁷.

3. Krivično delo nezakonitog ribolova u Krivičnom zakoniku Republike Srbije

U pozitivnom krivičnom zakonodavstvu naše zemlje, krivično delo nezakonitog ribolova sistematizovano je u okviru XXIV poglavlja Krivičnog zakonika, koje je posvećeno krivičnim delima protiv životne sredine. Sve do 1. januara 2006. godine, kada je važeći Krivični zakonik Republike Srbije stupio na snagu, ovo krivično delo svrstavano je u krivična dela protiv privrede ().³⁸ To znači da se njime prvenstveno štitalo ribarstvo kao privredna grana, a kroz to, privredni interesi zemlje, odnosno privredni sistem i njegovo pravilno funkcionisanje³⁹.

Iz poglavlja Krivičnog zakonika u okviru kojeg je krivično delo nezakonitog ribolova sada sistematizovano proizlazi da je njegov objekt zaštite životna sredina, određena kao skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje odnosno prostor i uslove za život ljudi.⁴⁰ Međutim, kao i krivično delo

³⁴ Uredba o sporazumu o ribarstvu u vodama Dunava između vlade FNRJ, Narodne Republike Bugarske, Rumunske Narodne Republike i Saveza Sovjetskih Republika, „Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori“, br. 8/58.

³⁵ Vladan Joldžić, *Konvencije od značaja za zaštitu životne sredine i interesa Republike Srbije*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2006, str. 66 – 68.

³⁶ *Konvencija o saradnji na zaštiti i održivom korišćenju reke Dunav*, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 2/03.

³⁷ Vladan Joldžić, *op.cit.*, str. 130 – 131.

³⁸ Član 163. *Krivičnog zakona Republike Srbije*, „Službeni glasnik SRS“, br. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90, i „Službeni glasnik RS“, br. 16/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03, 67/03.

³⁹ Nikola Srzentić, Ljubiša Lazarević, Miroslav Đorđević, Aleksandar Stajić, Božidar Kraus, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, Savremena administracija, Beograd, 1991, str. 401.

⁴⁰ Član 3. stav 1. tačka 1. *Zakona o zaštiti životne sredine*, „Službeni glasnik RS“, br. 135/04 i 36/09.

nezakonitog lova (član 276.)⁴¹, ono se može okarakterisati kao višeobjektno, budući da se njime pored životne sredine, odnosno ribljeg fonda kao njenog integralnog dela, i dalje štiti i ribarstvo kao privredna grana.⁴² Dakle, ispravno bi bilo kao objekt zaštite ovog krivičnog dela odrediti pre svega riblji fond kao deo životne sredine, a zatim i ribarstvo kao važnu privrednu delatnost.⁴³

Kao i ostala krivična dela protiv životne sredine, i krivično delo nezakonitog ribolova je blanketnog karaktera, te je za objašnjenje pojedinih pojmova iz njegovog bića potrebno poznavanje propisa iz oblasti ribarstva, od kojih je najznačajniji Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, ali i niza podzakonskih akata. Između ostalog, tim zakonom su definisani i pojam ribarstva kao privredne grane, i ribljeg fonda, kao vrednosti koja se ovom inkriminacijom štiti. Prema Zakonu o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, riblji fond obuhvata sve vrste riba, mekušaca, rakova i ostalih akvatičnih organizama koji se štite i održivo koriste (član 2. stav 1. tačka 23. ZZOKRF). Inače, riblji fond u ribolovnim vodama (kopnenim vodama – bilo prirodnim ili veštačkim, tekućim ili stajaćim) (član 2. stav 1. tačka 26. ZZOKRF) nalazi se u državnoj svojini (član 1. stav 3. ZZOKRF). Istim zakonom, određeno je da ribarstvo čine sve aktivnosti usmerene na zaštitu i održivo korišćenje, lov i promet ribljeg fonda (član 2. stav 1. tačka 21. ZZOKRF).

Krivično delo nezakonitog ribolova ima jedan osnovni i dva teža oblika.

Osnovni oblik ovog krivičnog dela čini lice koje lovi ribu ili druge vodene životinje za vreme lovostaja ili u vodama u kojima je lov zabranjen (član 277. stav 1. KZ). Radnja izvršenja osnovnog oblika jeste lov ribe ili drugih vodenih životinja. Pri tome je, da bi postojalo krivično delo nezakonitog ribolova, potrebno da je radnja izvršenja preduzeta ili u određeno vreme – za vreme lovostaja ili na određenom mestu – u vodama u kojima je lov zabranjen. Lovostaj je vremenski period u kojem se pojedine vrste riba, osim riba gajenih u ribnjacima, ne mogu loviti niti stavljati u promet (član 2. stav 1. tačka 11., ZZOKRF). Ustanovljavanje lovostaja za sve ili pojedine vrste riba na određenom ribarskom području (odnosno prirodnoj ili veštačkoj ribolovnoj vodi ili njenom delu koji čini hidrološku, biološku i ekonomsku celinu za zaštitu i održivo korišćenje ribljeg fonda (član 2. stav 1. tačka 20. ZZOKRF)) spada u posebne mere koje se preduzimaju radi očuvanja i zaštite ribljeg fonda (član 21. stav 1. ZZOKRF). Lovostaj se uspostavlja odgovarajućim aktom podzakonskog karaktera – naredbom ministra zaduženog za poslove životne sredine i prostornog

⁴¹ *Krivični zakonik*, „Službeni glasnik RS“, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09 i 111/09 (U daljem tekstu: KZ).

⁴² Zoran Stojanović, *op.cit.*, str. 625.

⁴³ Dragan Jovašević, *Sistem ekoloških delikata – ekološko kazneno pravo*, Pravni fakultet u Nišu – Centar za publikacije, Niš, 2009, str. 291.

planiranja.⁴⁴ Mesta na kojima je ribolov zabranjen takođe se određuju odgovarajućim propisima.⁴⁵

Krivično delo je dovršeno i u slučaju da riba ili druge vodene životinje nisu ulovljene.⁴⁶ Dovoljno je da neko lovi ribu ili druge vodene životinje za vreme lovostaja ili u vodama u kojima je ribolov zabranjen, bez obzira na to da li je neku od tih životinja u konkretnom slučaju zaista i ulovio. Za razliku od sadašnjeg zakonskog rešenja, Krivični zakon Republike Srbije uslovljavao je postojanje prvog oblika krivičnog dela nezakonitog ribolova nastupanjem objektivnog uslova inkriminacije – okolnošću da je ribolovom koji se vrši zabranjenim sredstvimaouzrokovano uginuće ribe u velikom broju. Za drugi oblik tog krivičnog dela bilo je dovoljno da je riba lovljena na način koji je štetan za njeno rasplodavanje, bez obzira na to da li je usled takvog načina ribolova došlo do njenog uginuća ili nije.⁴⁷

Prvi teži oblik krivičnog dela nezakonitog ribolova sastoji se u lovu riba ili drugih vodenih životinja na nedozvoljen način odnosno upotrebom nedozvoljenih sredstava – eksplozivom, električnom strujom, otrovom, sredstvima za omamljivanje ili na drugi način koji je štetan za razmnožavanje tih životinja ili kojim se te životinje masovno uništavaju (član 277. stav 2. KZ). Dakle, teži oblik razlikuje se od osnovnog po načinu ili sredstvu kojim se ribe ili druge vodene životinje love.⁴⁸ U pitanju su zabranjeni načini i zabranjena sredstva, koji su bliže određeni Zakonom o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda. Prema odredbama tog zakona, izričito je zabranjeno loviti ribu: 1) u vreme mresta i lovostaja; 2) neposredno rukom; 3) eksplozivom i drugim rasprskavajućim sredstvima; 4) harpunom; 5) ostima; 6) podvodnom puškom i drugim zabranjenim ili nedozvoljenim sredstvima i alatima; 7) vatrenim oružjem; 8) strujom; 9) veštačkim izvorom svetlosti; 10) hemijskim i drugim sredstvima koja ubijaju, truju ili omamljuju ribu; 11) noću, ako su u pitanju mladica, lipljan i pastrmka i 12) potezanjem, odnosno kačenjem udicom za telo ili grabuljanjem (član 20. stav 1. tačke 1., 2., 3. i 13. ZZOKRF).

Kao i kod osnovnog oblika krivičnog dela nezakonitog ribolova, za postojanje prvog težeg oblika tog krivičnog dela nije potrebno da je došlo do ulova ribe ili drugih vodenih životinja. Naime, ulov ribe, ili drugih vodenih životinja, odnosno njihovo uništavanje (osim uništavanja ovih životinja u većoj količini, što čini kvali-

⁴⁴ Naredba o ustanovljavanju lovostaja za pojedine vrste riba na ribarskom području ili delu ribarskog područja i o zabrani lova riba koje nemaju propisanu veličinu, „Službeni glasnik RS“, br. 17/09, 36/09 i 104/09.

⁴⁵ Stevan Lilić, Mirjana Drenovak, *Ekološko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo i informisanje, Beograd, 2010, str. 67.

⁴⁶ Zoran Stojanović, *op.cit.*, str. 625.

⁴⁷ Nikola Srzentić, Ljubiša Lazarević, Miroslav Đorđević, Aleksandar Stajić, Božidar Kraus, *op. Cit.*, str. 454 – 455.

⁴⁸ Zoran Stojanović, *op.cit.*, str. 625 – 626.

fikatornu okolnost kod drugog težeg oblika ovog krivičnog dela, o čemu će posebno biti reči), predstavlja dalju posledicu koja nije obuhvaćena bićem krivičnog dela. Ta posledica, međutim, može biti od značaja prilikom odmeravanja kazne učiniocu.⁴⁹

Drugi teži oblik krivičnog dela nezakonitog ribolova čini lice koje lovi ribu ili druge vodene životinje veće biološke vrednosti ili u većoj količini ili pri lovu uništi veću količinu riba ili drugih vodenih životinja (član 277. stav 3. KZ.). Kod drugog težeg oblika krivičnog dela nezakonitog ribolova možemo razlikovati dve situacije. U prvoj situaciji je u pitanju lov ribe ili drugih vodenih životinja veće biološke vrednosti ili u većoj količini, odnosno na način koji je usmeren na lov veće količine ribe ili drugih vodenih životinja. Koje ribe ili druge vodene životinje imaju veću biološku vrednost određeno je odgovarajućim propisima, dok je faktičko pitanje kada se radi o njihovoj većoj količini.⁵⁰ Pri tome treba naglasiti da za postojanje ovog oblika nije neophodno da je radnja izvršenja preduzeta za vreme lovostaja ili u vodama u kojima je ribolov zabranjen. Za razliku od prve situacije, u drugoj situaciji se za postojanje težeg oblika krivičnog dela nezakonitog ribolova upravo zahteva da je prilikom ribolova zaista i uništena veća količina ribe ili drugih vodenih životinja.⁵¹

Krivično delo nezakonitog ribolova može biti učinjeno samo sa umišljajem kao oblikom krivice⁵². Umišljajem učinioca treba da bude obuhvaćena svest o sredstvu i načinu na koji se riba lovi.⁵³

Učinilac krivičnog dela nezakonitog ribolova može biti svako lice.⁵⁴ Ipak, priroda tog krivičnog dela, kao i način i okolnosti pod kojima se ono čini ukazuju na veću verovatnoću da će se kao njegov učinilac javiti upravo lice koje je na neki način uključeno u vršenje nekog oblika ribolova. Ukoliko je krivično delo nezakonitog ribolova učinjeno prilikom vršenja nekog od navedenih oblika ribolova, postoji verovatnoća da će se kao njegov učinilac pojaviti ribar, odnosno lice koje se bavi privrednim ribolovom i ulovljenu ribu stavlja u promet (Član 2. stav 1. tačka 19. ZZOKRF), ili ribolovac, odnosno lice koje se bavi rekreativnim ili sportskim ribolovom (član 2. stav 1. tačka 24. ZZOKRF). Ipak, to ne isključuje mogućnost da se kao učinilac ovog krivičnog dela pojavi i bilo koje drugo lice. Inače, procenjuje se da broj rekreativnih ribolovaca i ribolovaca koji se bave privrednim ribolovom u našoj zemlji iznosi oko 100.000, uz određena variranja na godišnjem nivou, a navedena cifra

⁴⁹ Zoran Stojanović, *op.cit.*, str. 626.

⁵⁰ Ljubiša Lazarević, *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije*, Savremena administracija, Beograd, 2006, str. 705.

⁵¹ Zoran Stojanović, *op.cit.*, str. 626.

⁵² *Ibid.*

⁵³ Ljubiša Lazarević, *op.cit.* str. 705.

⁵⁴ *Ibid.*

smatra se jednim od pokazatelja ribolovnog pritiska.⁵⁵

Kada se riba lovi eksplozivom, otrovom ili električnom strujom, mogu biti ostvarena i obeležja bića krivičnog dela izazivanja opšte opasnosti (član 278. KZ). U takvom slučaju će postojati idealni sticaj krivičnog dela nezakonitog ribolova i krivičnog dela izazivanja opšte opasnosti, te će se, na osnovu primene principa inkluzije, smatrati da postoji samo krivično delo izazivanja opšte opasnosti.⁵⁶ Ako je tom prilikom drugom licu naneta teška telesna povreda ili je prouzrokovana smrt drugog lica, delo treba kvalifikovati kao teži oblik izazivanja opšte opasnosti koji bi, po principu inkluzije, konsumirao krivično delo nezakonitog ribolova.⁵⁷

Za osnovni oblik krivičnog dela nezakonitog ribolova propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do 6 meseci, a za teži oblik dela kazna zatvora 3 godine. Pored kazne, od učinioca ovog dela oduzimaju se i ulov i sredstva za ribolov (član 277. KZ). Kao i u slučaju krivičnog dela nezakonitog lova, priroda ove mere nije sporna kada se radi o sredstvima nezakonitog ribolova – tada će biti reči o izricanju mere bezbednosti oduzimanja predmeta. Ali, u odnosu na ulov bi se moglo postaviti pitanje da li će se on oduzeti na osnovu primene mere bezbednosti oduzimanja predmeta ili na osnovu primene mere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim delom, koja je i prema opštim odredbama obavezna. Premda bi se moglo zastupati i shvatanje da su ulovljene ribe ili druge vodene životinje predmeti koji su nastali izvršenjem krivičnog dela, ipak bi u odnosu na njih trebalo primeniti meru oduzimanja imovinske koristi. Moglo bi se tvrditi da ulovljene ribe ili druge vodene životinje nisu isto što i žive, odnosno da se njihovo svojstvo izvršenjem krivičnog dela nezakonitog ribolova bitno menja. U tom kontekstu bi se ulov mogao smatrati predmetom koji je nastao izvršenjem tog krivičnog dela. Međutim, treba uzeti u obzir da ribe ili druge morske životinje ne moraju biti ubijene da bi se smatrale ulovljenim – dovoljno je da su one na bilo koji način uhvaćene, što znači da se njihovo svojstvo u takvom slučaju neće promeniti izvršenjem krivičnog dela.⁵⁸ U skladu sa tim, ima više osnova da se ulovljena riba ili druge vodene životinje tretiraju kao imovinska korist pribavljena krivičnim delom nezakonitog ribolova nego kao predmet („produkt“) koji je nastao izvršenjem tog krivičnog dela.⁵⁹

⁵⁵ *Strategija biološke raznovrsnosti Republike Srbije za period od 2011. do 2018. godine*, „Službeni glasnik RS“, br. 13/11.

⁵⁶ Ljubiša Lazarević, *op.cit.*, str. 705.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Uporediti: Zoran Stojanović, *op.cit.*, str. 624 – 625.

⁵⁹ Uporediti: Ana Batričević, *Krivično delo nezakonitog lova*, u: *Kriminal i državna reakcija: fenomenologija, mogućnosti, perspektive*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2011, str. 425 – 426.

4. Odnos krivičnog dela nezakonitog ribolova sa prekršajima prema Zakonu o zaštiti i održivom korišćenju ribljev fonda

Budući da, kao što je već istaknuto, krivično delo nezakonitog ribolova predstavlja krivično delo blanketnog karaktera, za pravilno razumevanje i primenjivanje te inkriminacije neophodno je poznavanje odgovarajućih zakonskih i podzakonskih propisa iz oblasti ribarstva, ali i drugih pravnih akata iz sfere zaštite životne sredine. Osim toga, izuzetno je važno razgraničiti slučajeve nezakonitog ribolova u kojima će dolaziti u obzir primena krivičnog prava od situacija u kojima će biti primenjivani propisi iz oblasti ribarstva, čije su kaznene odredbe prekršajnogpravnog karaktera. Naime, od toga će zavisiti i nadležnost organa zaduženih za vođenje postupka i izricanje sankcije⁶⁰, ali i vrsta i visina sankcije⁶¹ koja će u datoj situaciji moći da se izrekne učiniocu – licu koje vrši ribolov na neki od zakonom zabranjenih načina.

Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljev fonda usvojen je 2009. godine, a njegovim stupanjem na snagu prestao je da važi Zakon o ribarstvu iz 1994. godine⁶². Odredbama Zakona o zaštiti i održivom korišćenju ribljev fonda uređeno je u upravljanje ribljim fondom u ribolovnim vodama, koje obuhvata zaštitu i održivo korišćenje ribljev fonda kao prirodnog bogatstva i dobra od opšteg interesa (član 1. stav 1. ZZOKRF) i to u skladu sa principom održivog korišćenja, koji doprinosi očuvanju diverziteta ihtiofaune i ekološkog integriteta vodenih ekosistema (Član 1. stav. 2. ZR). Smisao navedenog Zakona sastoji se u unapređenju stanja ribljev fonda u našoj zemlji i stvaranju uslova za stručno upravljanje tim područjima, što bi trebalo da doprinese očuvanju autohtonog diverziteta njene ihtiofaune.⁶³

Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljev fonda poznaje više vrsta ekoloških prekršaja⁶⁴. Neki od njih se sastoje upravo u vršenju različitih vidova nezakonitog ribolova, te u pojedinim slučajevima može doći i do „identiteta činjeničnog stanja“, kada će se postaviti pitanje da li jedno isto nedozvoljeno ponašanje treba tretirati kao krivično delo nezakonitog ribolova (koje kao teže apsorbuje prekršaj⁶⁵) ili kao prekršaj u smislu tog zakona.

Između ostalog, Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljev fonda zabran-

⁶⁰ Član. 79. i 91. *Zakona o prekršajima*, „Službeni glasnik RS“, br. 101/05, 116/08, 111/09 i član 2. *Zakonika o krivičnom postupku*, „Službeni list SRJ“, br. 70/01 i 68/02 i „Službeni glasnik RS“, br. 58/04, 85/05, 115/05, 85/05, 49/07, 20/09 i 72/09.

⁶¹ Mitar Kokolj, *Prekršajno pravo*, Privredna akademija, Novi Sad, 2007, str. 51 – 60., i Dragan Jovašević, *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2006, str. 194 – 196.

⁶² *Zakon o ribarstvu*, „Službeni glasnik RS“, br. 35/94, 38/94 i 101/05 (U daljem tekstu: ZR).

⁶³ Zoltan Vig, Tamara Gajinov, *Stanje i perspektive ekološkopravne regulative u Srbiji*, Fakultet za evropske pravno – političke studije, Novi Sad, 2011, str. 105.

⁶⁴ Dragan Jovašević, *Sistem ekoloških delikata – ekološko kazneno pravo, op.cit.* str. 218.

⁶⁵ Dragan Jovašević, *Krivično pravo, Opšti deo, op.cit.*, str. 80 – 81.

juje ribolov: 1) u vreme mresta i lovostaja; 2) neposredno rukom; 3) eksplozivom i drugim rasprskavajućim sredstvima; 4) harpunom; 5) ostima; 6) podvodnom puškom i drugim zabranjenim ili nedozvoljenim sredstvima i alatima; 7) vatrenim oružjem; 8) strujom; 9) veštačkim izvorom svetlosti; 10) hemijskim i drugim sredstvima koja ubijaju, truju ili omamljuju ribu; 11) noću ako su u pitanju mladica, lipljan i pastrmka i 12) potezanjem, odnosno kačenjem udicom za telo – grabuljanjem (član 20. stav 1. tačke 1., 2., 3. i 13. ZZOKRF). Njime je zabranjeno loviti ribu koja nema propisanu veličinu ili za vreme lovostaja (član. 21. stav. 1. ZZOKRF), kao i loviti ribu u područjima određenim za riblja plodišta ili vršiti druge aktivnosti koje ometaju mrest i kretanje riba (član. 23. stav. 3. ZZOKRF). Pored toga, navedeni Zakon zabranjuje obavljanje ribolova bez odgovarajuće dozvole, u zavisnosti od vrste ribolova (čl. 33., 38., 39. st. 5. ZZOKRF) i korišćenje ili posedovanje aparata za elektroribolov (osim u Zakonom određenim i regulisanim slučajevima) (član. 47. ZZOKRF). Sva opisana činjenja se smatraju prekršajima i za njih su Zakonom o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda propisane odgovarajuće prekršajne sankcije – novčane kazne. U slučaju da se kao učinilac nekog od tih prekršaja javi fizičko lice, njemu se može izreći novčana kazna u rasponu od 25.000 do 50.000 dinara (član 57. stav 1. tačke: 2., 3., 4., 10., 11., 12. i 14. ZZOKRF).

Pored novčane kazne, učiniocu navedenih prekršaja može se izreći i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili bili namenjeni za izvršenje prekršaja ili su nastali njegovim izvršenjem, a može mu se odrediti i zaštitna mera zabrane ribolova (član. 57. stav. 2. ZZOKRF)

5. Zaključak

Vršenje ribolova na način koji nije usklađen sa međunarodnim i nacionalnim zakonskim ili podzakonskim aktima, poznato kao nezakonit, neregulisan i neprijavljen ribolov, predstavlja globalni problem koji izaziva ozbiljne socijalne, ekonomske, ekološke i bezbednosne posledice u mnogim regionima širom sveta. Nezakonit ribolov dovodi se u vezu i sa vršenjem drugih krivičnih dela, kao što je nezakonit promet tako ostvarenim ulovom, poreska evazija, ali i sa vršenjem ozbiljnih krivičnih dela protiv života i tela, i to naročito u sukobima između ilegalnih ribolovaca i predstavnika vlasti i lica koja se ribolovom bave na legalan način. Priroda ribolovnih aktivnosti otvara prostor da se navedeno krivično delo vrši na teritorijama koje se nalaze pod jurisdikcijom više različitih država te se, u tom kontekstu, bez preterivanja može konstatovati da ova negativna pojava „ne poznaje granice“.

Problem nezakonitog ribolova postoji i u našoj zemlji, što pokazuju i podaci Republičkog zavoda za statistiku koji se odnose na broj lica koja su poslednjih godina

prijavljena, optužena i osuđena za ovo krivično delo. Međutim, prilikom procenjanja razmera te pojave u Republici Srbiji, treba imati na umu i pretpostavku (sasvim opravdanu) da su tamne brojke kriminaliteta u ovoj oblasti izuzetno velike. Kao jedan od razloga za takve procene može se navesti i okolnost da se ovo krivično delo, slično kao i krivično delo nezakonitog lova, može vršiti u okviru i iza paravana potpuno zakonitih, prijavljenih i na odgovarajuć način organizovanih ribolovnih aktivnosti, bilo privrednih, bilo sportskih.⁶⁶

Prebacivanje krivičnog dela nezakonitog ribolova iz grupe krivičnih dela protiv privrede u grupu krivičnih dela protiv životne sredine, kao što je učinjeno i sa krivičnim delom nezakonitog lova, pokazuje da je naš zakonodavac promenio i shvatanje o tome koje društveno dobro odnosno vrednost najpre treba da bude zaštićeno tom inkriminacijom. Za razliku od ranijeg rešenja, prema kome je krivičnim delom nezakonitog ribolova zaštita prvenstveno pružana privrednom sistemu naše zemlje, odnosno ribarstvu kao privrednoj grani, sada se njime na prvom mestu štiti životna sredina, tačnije, ihtiofauna kao njen integralni deo, pa tek onda ribarstvo kao privredna grana. Navedena izmena svakako predstavlja izraz promenjene društvene svesti, a i shvatanja zakonodavca, o značaju koji životna sredina kao celina, ali i svi njeni integralni delovi – voda, vazduh, zemljište i biljni i životinjski svet imaju za opstanak i razvoj čitavog čovečanstva.

Prilikom razmatranja mera prevencije i sankcionisanja krivičnog dela nezakonitog ribolova, kao i odgovarajućih prekršaja u smislu Zakona o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, treba ukazati i na činjenicu da očuvanje i unapređenje različitih aspekata životne sredine, a posebno onih životinjskih vrsta koje se smatraju ugroženim, predstavljaju i obaveze koje je naša zemlja na sebe preuzela ratifikacijom međunarodnih instrumenata iz te oblasti – kako onih koji su usvojeni pod okriljem Ujedinjenih nacija tako i onih koji su usvojeni pod okriljem Saveta Evrope. Iako naša zemlja nije članica Evropske unije, za nju su dokumenti ove regionalne organizacije posvećene organizaciji i uređenju ribarstva kao i suzbijanju, prevenciji i eliminisanju nezakonitog, neregulisanog i neprijavljenog ribolova takođe od izuzetnog značaja, ako se ima u vidu nastojanje da se naš pravni, ali i društveni sistem, uskladi sa standardima koji postoje u zemljama članicama Evropske Unije.

Međutim, ratifikovanje međunarodnih dokumenata i konstituisanje adekvatnih normativnih okvira predstavlja samo polaznu pretpostavku za očuvanje i unapređenje stanja životne sredine i svih njenih integralnih delova, uključujući i riblji fond, kao izuzetno važan prirodni resurs. Naime, suštinski napredak u pravcu očuvanja i unapređenja bogatstva ihtiofaune moguć je samo ukoliko se navedeni

⁶⁶ Uporediti: Robert Muth, John Bowe, *Illegal Harvest of Renewable Natural Resources in North America: Toward a Typology of the Motivations for Poaching*, u: *Society and Natural Resources*, br. 11 /1998, str. 15.

pravni akti u praksi zaista i primenjuju. U tom smislu, posebno treba insistirati na promovisanju, kroz različite vidove edukacije ribolovačkih udruženja i njihovih članova, ali i opšte javnosti, pre svega putem medija, o značaju ihtiofaune i neophodnosti njenog održivog, odnosno umerenog eksploatisanja u skladu sa relevantnim propisima zakonskog i podzakonskog karaktera. Kroz edukaciju treba ukazati i na sve štetne ekonomske, socijalne, ekološke, zdravstvene i bezbednosne posledice koje mogu biti izazvane vršenjem krivičnog dela nezakonitog ribolova i svih drugih aktivnosti koje su sa ovim vidom kriminalnog ispoljavanja povezane. Takve negativne posledice su u nekim delovima sveta već uočene, a svest o njihovoj dalekosežnosti može doprineti racionalnom, a samim tim i zakonitom, korišćenju ribljeg fonda i kod nas.⁶⁷

Zbog trenutne nezamenljivosti ribolova kao izvora ljudske hrane, ali i zbog opšte neosetljivosti ljudi na stradanje većine vodenih životinja, za sada ne postoji pritisak zoofila za zabranu ribolova, kakav postoji u pogledu zabrane kopnenog lova.⁶⁸ Dakle, može se očekivati da će se ribolov, sa svim negativnim posledicama koje proizvodi u odnosu na životnu sredinu, sprovoditi i u budućnosti, te je neophodno da se osigura njegovo vršenje u skladu sa zakonom i na način koji će najmanje ugroziti ne samo opstanak ribljeg fonda, već i života i zdravlja ljudi.

6. Literatura

1. Ana Batrićević, *Krivično delo nezakonitog lova*, u: Kriminal i državna reakcija: fenomenologija, mogućnosti, perspektive, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2011;
2. Denzil Miller, *Illegal, Unreported and Unregulated Fishing*, u: Stop Illegal Fishing in Southern Africa, Stop Illegal Fishing, Gaborne, 2008;
3. Dragan Jovašević, *Sistem ekoloških delikata – ekološko kazneno pravo*, Pravni fakultet u Nišu – Centar za publikacije, Niš, 2009;
4. Dragan Jovašević, *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2006;
5. Ljubiša Lazarević, *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije*, Savremena administracija, Beograd, 2006;
6. Mitar Kokolj, *Prekršajno pravo*, Privredna akademija, Novi Sad, 2007;
7. Nikola Visković, *Kulturna zoologija – što je životinja čovjeku i što je čovjek*

⁶⁷ Review of Impacts of Illegal, Unreported and Unregulated Fishing on Developing Countries, Final Report, Marine Resources Assessment Group, London, UK, 2005. godine, izveštaj preuzet sa adrese <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/illegal-fishing-mrag-report.pdf>, 4. novembar 2011.

⁶⁸ Nikola Visković, *op.cit.*, str. 176.

- životinji, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2009;
8. Nikola Srzentić, Ljubiša Lazarević, Miroslav Đorđević, Aleksandar Stajić, Božidar Kraus, Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije, Savremena administracija, Beograd, 1991
 9. Predrag Simonović, Čedomir Mijović, Vera Nikolić, Saša Marić, Pregled održivog ribarstvenog korišćenja ribljeg fonda Srbije, u: Zbornik radova Životna sredina ka Evropi – Simpozijum sa međunarodnim učešćem, Beograd, 2005;
 10. Robert Muth, John Bowe, *Illegal Harvest of Renewable Natural Resources in North America: Toward a Typology of the Motivations for Poaching*, u: Society and Natural Resources, br. 11 /1998;
 11. Slobodanka Konstantinović Vilić, Miomira Kostić, *Kriminologija*, Pelikan print, Niš, 2009;
 12. Stevan Lilić, Mirjana Drenovak, *Ekološko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo i informisanje, Beograd, 2010;
 13. Vladan Joldžić, *Konvencije od značaja za zaštitu životne sredine i interesa Republike Srbije*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2006;
 14. Zoltan Vig, Tamara Gajinov, *Stanje i perspektive ekološkopravne regulative u Srbiji*, Fakultet za evropske pravno – političke studije, Novi Sad, 2011;
 15. Zoran Stojanović, *Komentar krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2006;
 16. *Krivični zakonik*, „Službeni glasnik RS“, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09 i 111/09;
 17. *Krivični zakon Republike Srbije*, „Službeni glasnik SRS“, br. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90, i „Službeni glasnik RS“, br. 16/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03, 67/03;
 18. *Zakon o prekršajima*, „Službeni glasnik RS“, br. 101/05, 116/08, 111/09;
 19. *Zakonik o krivičnom postupku*, „Službeni list SRJ“, br. 70/01 i 68/02 i „Službeni glasnik RS“, br. 58/04, 85/05, 115/05, 85/05, 49/07, 20/09 i 72/09;
 20. *Zakon o zaštiti životne sredine*, „Službeni glasnik RS“, br. 135/04 i 36/09;
 21. *Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda*, „Službeni glasnik RS“, br. 36/09;
 22. *Zakon o ribarstvu*, „Službeni glasnik RS“, br. 35/94, 38/94 i 101/05;
 23. *Strategija biološke raznovrsnosti Republike Srbije za period od 2011. do 2018. godine*, „Službeni glasnik RS“, br. 13/11;
 24. *Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore*, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 11/01;
 25. *Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja*, „Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 102/07;
 26. *Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i*

- prirodnih staništa*, „Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 102/07;
27. *Zakon o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznovrsnosti*, „Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori“, br. 11/01;
 28. *Konvencija o ribolovu i očuvanju bioloških bogatstava otvorenog mora*, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 4/65;
 29. *Konvencija o saradnji na zaštiti i održivom korišćenju reke Dunav*, „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 2/03;
 30. *Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravu mora*, „Službeni list SFRJ“ – Međunarodni ugovori“, br. 1/86;
 31. *Uredba o sporazumu o ribarstvu u vodama Dunava između vlade FNRJ, Narodne Republike Bugarske, Rumunske Narodne Republike i Saveza Sovjetskih Republika*, „Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori“, br. 8/58;
 32. *Naredba o ustanovljavanju lovostaja za pojedine vrste riba na ribarskom području ili delu ribarskog područja i o zabrani lova riba koje nemaju propisanu veličinu*, „Službeni glasnik RS“, br. 17/09, 36/09 i 104/09;

Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law, Strasbourg, 4.11.1998, European Treaty Series No. 172., konvencija preuzeta sa adrese <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/172.htm> 25. februar 2012;

Review of Impacts of Illegal, Unreported and Unregulated Fishing on Developing Countries, Final Report, Marine Resources Assessment Group, London, 2005., izveštaj preuzet sa adrese <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/illegal-fishing-mrag-report.pdf> , 4. novembar 2011;

- International Plan of action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing, Food and Agriculture Organization of the UN, Rome, 2011, tekst preuzet sa adrese <http://www.fao.org/docrep/003/y1224e/y1224e00.HTM> 4. novembar 2011;

Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks, New York, 4 August 1995, United Nations, Treaty Series, vol. 2167, p. 3., sporazum preuzet sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202167/v2167.pdf> 9. novembar 2011;

Convention between the United States of America and the Republic of Costa Rica for the establishment of an Inter-American Tropical Tuna Commission, Washington, 31.05.1949., United Nations – Treaty Series, Vol. 80, Registration No. I-1041, konvencija preuzeta sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2080/volume-80-I-1041-English.pdf> 2. avgust 2011;

Agreement between the Governments of Norway, Denmark and Sweden concerning measures for the protection of the stocks of deep-sea prawns (*Pandalus borealis*),

- European lobsters (*Homarus vulgaris*), Norway lobsters (*Nephrops norvegicus*) and crabs (*Cancer pagurus*), Oslo, 07.03.1952., United Nations – Treaty Series, Vol. 175, Registration No. I – 2302, sporazum preuzet sa adrese <http://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=080000028014df74> 2. avgust 2011;
- International Convention for the Conservation of Atlantic Tunas, Rio de Janeiro, 14.05.1966., United Nations – Treaty Series Vol. 673, Registration No. I – 9587, konvencija preuzeta sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20673/volume-673-I-9587-English.pdf> 3. avgust 2011;
- Convention for the Conservation of Southern Bluefin Tuna, Canberra, 10.05.1993., United Nations Treaty Series vol. 1819, Registration No. I – 31155, konvencija preuzeta sa adrese <http://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201819/volume-1819-I-31155-English.pdf> 3. avgust 2011;
- Common Fisheries Policy of EU, dokument preuzet sa adrese <http://www.cfp-reformwatch.eu/2009/12/the-background/> 31. oktobar 2011;
- Council Regulation (EC) No 2371/2002 of 20 December 2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy, Official Journal of the European Communities L 358/59, dokument preuzet sa adrese <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0059:0080:EN:PDF> 9. novembar 2011;
- Council Regulation (EC) No 1005/2008 of 29 September 2008 establishing a Community system to prevent, deter and eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing, amending Regulations (EEC) No 2847/93, (EC) No 1936/2001 and (EC) No 601/2004 and repealing Regulations (EC) No 1093/94 and (EC) No 1447/1999, Official Journal of the European Union L 286/1, dokument preuzet sa adrese <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R1005:EN:NT>, 9. novembar 2011;
- Council Regulation (EC) No 1224/2009 of 20 November 2009 establishing a Community control system for ensuring compliance with the rules of the common fisheries policy, amending Regulations (EC) No 847/96, (EC) No 2371/2002, (EC) No 811/2004, (EC) No 768/2005, (EC) No 2115/2005, (EC) No 2166/2005, (EC) No 388/2006, (EC) No 509/2007, (EC) No 676/2007, (EC) No 1098/2007, (EC) No 1300/2008, (EC) No 1342/2008 and repealing Regulations (EEC) No 2847/93, (EC) No 1627/94 and (EC) No 1966/2006, Official Journal of the European union, L 343, 22/12/2009 P. 0001 – 0050, dokument preuzet sa adrese <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009R1224:EN:HTML> 9. novembar 2011;
33. Statistički bilten – Punoletni učinioci krivičnih dela – Prijave, optuženja i osude – 2007, br. 502, Republički zavod za statistiku, Beograd 2009. godine;
34. Statistički bilten – Punoletni učinioci krivičnih dela – Prijave, optuženja i osude – 2008, br. 514, Republički zavod za statistiku, Beograd, 2010. godine;

35. Statistički bilten – Punoletni učinioi krivičnih dela – Prijave, optuženja i osude – 2009, br. 529, Republički zavod za statistiku, Beograd, 2010. godine;
36. Saopštenje: Punoletni učinioi krivičnih dela u Republici Srbiji, 2010. br. 201., Republički zavod za statistiku, Beograd, 15.07.2011. godine.

CRIMINAL OFFENCE OF ILLEGAL FISHING

Illegal, unregulated and unreported fishing represents a global problem, which causes a series of negative and harmful economic, social, environmental and legal consequences. This phenomenon, often linked to other forms of criminal activities, seriously endangers the security of people and food, questioning not only the survival of entire ecosystems but also the sustainability of the economies of the communities whose incomes directly depend on the exploitation of fish stocks. That is the reason why nowadays various unacceptable forms of fishing are prohibited and punishable on both national and international levels. There are several international legal sources of universal and regional character (such as various conventions, agreements, regulations, decisions etc.), which are aimed at establishing fundamental standards of acceptable and sustainable fishery and declaring which methods and means of fishing are supposed to be prohibited, in order to achieve and maintain the optimal level of fish stocks worldwide and to protect and preserve endangered species of aquatic animals. In the Republic of Serbia, fishing that is conducted contrary to valid legal provisions is considered either as a criminal offence, in accordance with the Criminal Code of the Republic of Serbia, or as a misdemeanour, according to the Law on Protection and Sustainable Use of Fish Stock. The author of this paper analyses fundamental characteristics of this criminal offence, its relation with similar and related misdemeanours, as well as the existing mechanisms of state reaction to these illegal activities. Moreover, the author highlights the advantages and disadvantages of current legislative solutions in this field, suggesting necessary steps that might improve the prevention, suppression and punishment of illegal fishing, in compliance with relevant international standards.

Key words: illegal fishing, criminal offence, misdemeanour, fish stocks, environment, international standards

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

349.6(082)
502.14::34(082)

EKOLOGIJA i pravo / priredile Aleksandra
Čavoški, Ana Knežević-Bojović. - Beograd :
Institut za uporedno pravo : Pravni fakultet
Univerziteta Union, 2012 (Beograd :
Goragraf). - 280 str. : tabelle ; 24 cm

Tiraž 300. - Napomene i bibliografske
reference uz tekst. - Bibliografija uz većinu
radova. - Summaries.

ISBN 978-86-80059-81-5

a) Право заштите околине - Зборници b)
Животна средина - Правна заштита - Зборници
COBISS.SR-ID 193378828